

KARL MARTIN SJÖSTRAND

Arbetslösheten, inte sysselsättningen, är arbetsmarknadspolitikens målvariabel Svar till Skedinger

I *Ekonomisk Debatt*, årg 24, nr 1 granskade jag (Sjöstrand [1996]) en undersökning (Skedinger [1995]) om undanträngningseffekter av sysselsättningskapande åtgärder för ungdomar. Skedinger svarar i samma nummer (Skedinger [1996]). Skedinger skjuter vilt omkring sig i sitt inlägg. Men genom krutröken kan man urskilja ett par frågor som är centrala för bedömningen av våra respektive ståndpunkter.

1) Är det rimligt att utelämna arbetslösheten i en modell över arbetsmarknadspolitiska åtgärder?

Jag hävdade i mitt tidigare inlägg i *Ekonomisk Debatt* (Sjöstrand [1996]) att det framför allt är arbetslöshetens utveckling som styr besluten om de arbetsmarknadspolitiska insatserna, och att arbetslösheten därför inte kan utelämnas i en modell över sambandet mellan arbetsmarknadspolitiska åtgärder och sysselsättning. Detta är dock inte, som Skedinger insinuerar, ett hugskott jag har kommit upp med för att glädja Göte Bernhardsson.¹ Andra har gjort samma bedömning. Henry Ohlsson har i sin undersökning av vad som utlöser beslut om ändrade arbetsmarknadspolitiska åtgärdsinsatser använt arbetslösheten som den avgörande bestämningsfaktorn (Ohlsson [1993]) och Holmlund argumenterar i sin kommentar till Skedingers arti-

kel i *Swedish Economic Policy Review* (Holmlund [1995]) för att arbetslösheten bör ses som endogen i modellen.

Att behandlingen av arbetslösheten är en avgörande fråga framgår av de sex olika modellvarianter som Skedinger redovisar i sitt svar på mitt inlägg i *Ekonomisk Debatt* (Skedinger [1996]). De fyra modeller som resulterar i betydande undanträngningseffekter har det gemensamt att arbetslösheten inte ingår bland de endogena variablerna. I de två modellvarianter där arbetslösheten behandlas som endogen, Holmlunds och min egen, kan ingen undanträngningseffekt konstateras.

Skedingers slutsats om "betydande undanträngningseffekter" är således avhängigt av hur vi väljer att behandla arbetslösheten. Inkluderar vi arbetslösheten som en variabel som samspelar med åtgärder och sysselsättning kan vi inte konstatera någon undanträngningseffekt.

Skedinger kommenterar inte detta iögonenfallande förhållande. Han konstaterar förmöjt att hans egen modell visar sig stabil vid mindre förändringar i specifikationen, men undviker att diskutera den fundamentala frågan om modellen lyckas fänga de väsentliga mekanismerna i den materia han studerar.

Skedinger undviker således att ta ställ-

KARL MARTIN SJÖSTRAND är biträdande utredningschef på utredningsenheten vid Arbetsmarknadsstyrelsen, Solna.

¹ Skedingers teknik att insinuera, misstolka och vaja för debatt i sak kunde vara värd en egen artikel. Det är förståeligt att Skedinger blir illa berörd när bristerna i hans undersökning påtalas, och därtill från ett håll som är notoriskt för att sakna högre akademiska meriter... Men han borde ändå hålla sig för god för den sortens debatteknik.

ning till mina argument. Han besvarar aldrig frågan om hur han själv anser att arbetslösheten bör behandlas. Han tar sin tillflykt till det beprövade tricket att tala om något annat. I det här fallet berättar han för oss att det minsann finns ett samband mellan demografisk utveckling och arbetslöshet, något som jag aldrig har bestridit och som inte heller var min poäng. Min poäng var istället att det inte finns en så nära korrespondans mellan antalet sysselsatta och arbetslösheten, att vi kan klara oss utan arbetslösheten i modellen.²

2) Bör modellen ta hänsyn till att säsongsmönstret varierar över tiden?

En andra central fråga i diskussionen mellan mig och Skedinger gäller i vilken utsträckning man skall korrigera data för mätfel och variationer i säsongsmönstret. Skedinger och jag är överens om att man bör ta hänsyn till säsongsvariationer. Där emot tycks vi inte vara överens om att detta kan kräva att man inför flera uppsättningar säsongsvariabler, om säsongsmönstret förändras över tiden. Jag påvisade att säsongsmönstret för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna 1977–83 skiljer sig från förhållandena före och efter denna period och jag ansåg det därför rimligt att införa en särskild uppsättning säsongdummies för denna period. Skedinger hyser däremot, om jag tolkat honom rätt, den egendomliga åsikten att man inte bör korrigera för det annorlunda säsongsmönstret under denna period eftersom den kan antas karaktäriseras av särskilt stor undanträngning...³

3) Kan sysselsättningskapande åtgärder öka den reguljära sysselsättningen?

Som Skedinger påpekar ökar i min modell (och tydligen också i Holmlunds) den reguljära sysselsättningen efter en ökning av de sysselsättningskapande åtgärderna.

Jag förstår att det är en pusselbit som är svår att passa in i Skedingers världsbild.

Jag vill framföra ett par möjliga förklaringar, som jag tycker är värda att ta upp till diskussion. Båda har att göra med åtgärdernas effekter på arbetsutbudet, kvantitativt och kvalitativt.

Ett av syftena med de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna är att öka arbetskraftsutbudet. Det förefaller som om arbetsmarknadspolitiken i detta avseende lyckas bättre än vad man kanske avsett. Markowski och Johansson [1995] har nyligen i en studie uppskattat att en ökning av antalet platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder med 100 medför att antalet personer i arbetskraften⁴ ökar med 68. Två tredjedelar av åtgärdsökningen skulle alltså spilla över i en inströmning av personer i arbetskraften. Effekten avtar över tiden, men enligt Markowski och Johanssons modell skulle det efter tre år fortfarande kvarstå en ökning av arbetskraften med 46 personer. Wadensjö [1993] redovisar också beräkningar som pekar på att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har en

² Jag påtalade också att sysselsättningsvariabeln följdriktigt inte har något inflytande på åtgärderna i Skedingers modell, såvitt kan konstateras med hjälp av konventionella statistiska test. Skedinger väljer att tolka mig så att jag avser enskilda koefficienters signifikans, och dryer sitt löje över denna naivitet. Så enkelt hade jag dock inte gjort det för mig. Det är den sammanlagda signifikansen av sysselsättningen under åtta kvartal som lyser med sin frånvaro. Det förvånar mig att Skedinger inte själv konstaterat detta. Men att utvärdera en modell med hjälp av gängse statistisk metodik förefaller inte vara en av Skedingers mer svårtyglade böjelser.

³ Den otillräckliga säsongrensningen i Skedingers modell framträder för övrigt klart i impulsfunktionen med dess toppar vart fjärde kvartal (Figur 3A i Sjöstrand [1996]).

⁴ Arbetskraften definieras här som inkluderande personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

positiv effekt på arbetskraftsdeltagandet. Den modell jag presenterat här i diskussionen med Skedinger ger liknande resultat. Endast hälften av en åtgärdsökning ger utslag i en minskning av arbetslösheten. Den andra hälften äts upp av en ökning av antalet personer i arbetskraften.⁵

Det är troligt att åtgärdernas effekter på arbetskraftsutbudet är starkare bland ungdomar än bland vuxna. För vuxna, som redan etablerat sig på arbetsmarknaden, och har rätt till arbetslöshetsersättning, är det sällan något reellt alternativ att lämna arbetskraften. Men för ungdomar kan valet stå mellan å ena sidan oavlönade studier eller annan tillvaro vid sidan av arbetsmarknaden och å andra sidan att söka sig in på arbetsmarknaden med utsikt till arbete eller en arbetsmarknadspolitisk åtgärd, med ekonomisk ersättning. I både beredskapsarbeten och ungdomslag erhöles avtalsenlig lön för de aktuella arbetsuppgifterna.

Det här innebär att en initial ökning av åtgärderna för ungdomar ökar det totala utbudet av ungdomar på arbetsmarknaden, vilket på något längre sikt också bör öka antalet ungdomar på den reguljära arbetsmarknaden. Det förutsätter att ungdomar som väl trätt in på arbetsmarknaden inte är lika rörliga ut ur den, vilket verkar rimligt om man tar hänsyn till exempelvis att tid i beredskapsarbete och ungdomslag innebär att man helt eller delvis uppfyllt arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen.

Det här är den kvantitativa effekten på arbetsutbudet av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Men det finns också en kvalitativ sida. Ett uttalat syfte med de sysselsättningsskapande åtgärderna för ungdomar är att rusta ungdomarna för den reguljära arbetsmarknaden. I den mån man lyckas med detta kommer åtgärderna att också på detta sätt bidra till att öka den reguljära sysselsättningen bland ungdomar.

Det anförda innebär inte att den totala sysselsättningen ökar – även om det också vore teoretiskt möjligt – men att ungdom-

marnas andel av den totala sysselsättningen ökar.⁶

Det finns ytterligare ett förhållande som kan bidra till att vi kan uppmäta en ökning av den reguljära sysselsättningen när de sysselsättningsskapande åtgärderna ökar. Det finns arbetsmarknadspolitiska åtgärder som varken Skedinger eller jag har beaktat och som är korrelerade över tiden med de åtgärder som ingår i våra modeller. Variationer i dessa åtgärder kommer att ge utslag som kan tolkas som variationer i den reguljära sysselsättningen om man inte korrigerar data på lämpligt sätt. De åtgärder som här främst är aktuella är ungdomsplatser och rekryteringsstöd, men också andra mer allmänna program som industristöd kan möjligen uppvisa samma effekt om de är nära korrelerade över konjunkturcykeln med de sysselsättningsskapande åtgärderna.

Avslutningsvis ett påpekande.

Skedinger gör ett stort nummer av beräkningar som jag genomfört och som han påstår visar på stor undanträngningseffekt. Dessa beräkningar är en variant på Skedingers egen modell, och jag påtalade att jag ansåg att inte heller min variant fungerade tillfredsställande. Bl a uppvisade den autokorrelation. Men detta förtinger Skedinger.

⁵ Det är detta som Skedinger i en modell med enbart åtgärder och arbetslöshet tolkar som undanträngning. Han har uppenbarligen inte beaktat den alternativa förklaring som ligger i rörligheten till och från arbetskraften. Det samma gäller den studie av Wadensjö (Wadensjö [1987]) som Skedinger anför. Wadensjö konstaterar att arbetslösheten minskar i mindre utsträckning än åtgärderna ökar, och tolkar det som en undanträngning. Han beaktar inte den alternativa tolkningen, att åtgärderna kan öka arbetskraftsdeltagandet.

⁶ Både Skedingers och mina beräkningar är partiella i så måtto att vi inte beaktar eventuella undanträngningseffekter bland andra än ungdomar.

Referenser

- Holmlund, B , [1995], "Comment on Per Skedinger: Employment Policies and Displacement in the Youth Labour Market", *Swedish Economic Policy Review*, vol 2, nr 1, s 173-179.
- Johansson, K & Markowski, A, [1995], "Påverkar arbetsmarknadspolitik arbetskraftsdeltagandet? – en empirisk studie", *Konjunkturläget*, maj 1995, Konjunkturinstitutet, Stockholm.
- Ohlsson, H , [1993], "Sysselsättningsskapande åtgärder som stabiliseringspolitiskt medel", i SOU 1993:94, *Politik mot arbetslöshet. Betänkande av expertgruppen för arbetsmarknadspolitiska utvärderingsstudier (EFA)*, Arbetsmarknadsdepartementet, Stockholm.
- Skedinger, P, [1995], "Employment Policies and Displacement in the Youth Labour Market", *Swedish Economic Policy Review*, vol 2, nr 1, s 135-171.
- Skedinger, P, [1996], "Sjöstrand vilseleder om forskningsresultat som tyder på stor undanträngning", *Ekonomisk Debatt*, årg 24, nr 1, s 52-58.
- Sjöstrand, KM, [1996], "Hastverk om arbetsmarknadspolitiska åtgärder", *Ekonomisk Debatt*, årg 24, nr 1, s 39-51.
- Wadensjö, E, [1987], "The Youth Labour Market in Sweden – Changes in the 1980s", *Economico e Lavoro*, vol 21.
- Wadensjö, E, [1993], "Arbetsmarknadspolitikens effekter på löner och priser", i SOU 1993:94, *Politik mot arbetslöshet. Betänkande av expertgruppen för arbetsmarknadspolitiska utvärderingsstudier (EFA)*, Arbetsmarknadsdepartementet, Stockholm.